

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Typ posudku: *oponentka*

Autor/ka práce: Karolína Ježková

Název práce: Představy produktivní práce bez námezdní práce: Diskurzivní analýza vybrané literatury faktu

Vedoucí práce: Mgr. Martin Tremčinský., Ph.D.

Oponentka: Mgr. Jitka Wirthová, Ph.D.

Navržené hodnocení: B

Zdůvodnění Vašeho hodnocení práce (zejména výhrad a kritických připomínek) rozepište podle níže uvedených kritérií.

1. Je cíl práce (výzkumná otázka) jasně formulován a odpovídají mu závěry? Je práce vhodně strukturována?

Předkládaná diplomová práce (DP) se zabývá velmi relevantním tématem – prací jako kulturním, etickým a ekonomickým fenoménem, ve kterém se objevuje velmi mnoho antinomií, které práci v současné podobě činí neudržitelnou. Autorka předkládá přesvědčivou a výbornou kritickou studii a hlásí se transparentně k emancipačnímu potenciálu teorií postpráce. Formulace cílů je ale značně nejasná. Úvod naznačuje, že objektem zkoumání jsou sociální studia: „*Sociální studia práce jako konceptu, který souvisí s každodenní realitou většiny populací i s celospolečenskými diskurzí a jejich formami, jsou rozšířenou praxí, skrze kterou lze porozumět mocenským hierarchiím a strukturám.*“ Pak se tvrdí, že se bude zkoumat tvorba diskurzu: „*Výzkumným záměrem analýzy dokumentární literatury věnující se nízkopříjmovým zaměstnáním je otázka tvorby diskurzu o nekvalifikovaných pracích a o lidech, jež je vykonávají.*“ A nakonec se uvádí že to vlastně budou vlastnosti pracovní etiky: „*Následné analytické kapitoly jsou členěny do úseků podle analyzovaných vlastností pracovní etiky.*“ Z uvedeného není jasné, co je vlastně objektem výzkumu a co jeho prostředkem a čeho se cíle DP týkají. Týká se to také formulační těžkopádnosti, kterou popis v bodě 6. V průběhu textu se ale tyto věci vyjasní a vztahy mezi sociálními studii, etikou práce a diskurzí o nekvalifikovaných pracích se ukážou jako smysluplné. Sociální studia jsou pak asi ta analyzovaná dokumentární literatura. Bylo by dobré ale o těchto vztazích mít jasno už v Úvodu.

Struktura DP je víceméně pořádku. Teoretické kapitoly jsou velmi dobře zpracované – autorka umí literaturu zpracovat, a nejen činit výpisky. Teorie se neustále vztahuje k nadcházející analýze a tématu DP. Pouze se zdá, že množství teoretických kapitol je na úkor analytických a syntetických. Z 69 stran DP (bez literatury a příloh) je 40 teoretických.

2. Opírá se autorka o dostatek literatury relevantní tématu práce? Využívá i cizojazyčné texty?

Ano, literatura a její výběr je velmi kvalitní

3. Jaká je kvalita použitých dat nebo zdrojů (včetně jejich výběru, sběru a popisu) a metod jejich analýzy?

Propojení analýzy konverzačních a textových narativů a kritické diskurzivní analýzy je velmi vhodné a velmi dobře popsáno a zdůvodněné. Představení dat je ale omezenější – jsou jím publikované zkušenosti a memoáry několika žen. V samotné metodologické kapitole jsou jenom uvedené v seznamu, který se věnuje jejich obsahu – co popisují. Jen v úvodu se nachází náznak metodologického zdůvodnění. Proč ale právě tyto texty, a ne jiné a proč zrovna publikované vzpomínky, a ne originální data atp.

Slíbená mikroanalýza konverzačních a textových narativů ale chybí, interpretační podkapitoly kapitoly 5 se týkají spíše makroperspektivy kritické diskurzivní analýzy. Se segmenty není mikroanalyticky jazykově pracováno. I když podkapitola 5.6 Síla péče takovou mikroanalýzu slibuje: „*Analýza racionality a iracionality práce nabízí na mikroúrovni uchopení konverzačních všedních narativů opakujících se v práci: Všudypřítomný tlak neustále vykonávat jakoukoliv činnost připomínající práci se zhmotňuje v představě posvátnosti práce.*“ nedochází k jejímu uskutečnění – interpretace se nevztahuje k mikroúrovni promluv, netematizuje určité výrazy apod. ale opět shrnuje hlavní poselství těchto narativů z makroperspektivy.

Chtěla bych ale vyzdvihnout vysokou kvalitu etické reflexe a sebereflexe autorky.

4. Jaká je kvalita argumentů, o něž autorka opírá závěry, k nimž dospěl/a?

Argumenty jsou založené na velmi dobře zpracované teorii a na vlastní analýze dokumentární literatury. Interpretace táboříčů – nových nomádů je skvělá.

Vidím těchto pár problémů: Depolitizace str. 25: „*Ke změně stávající organizace práce není potřeba pouze její konfrontace a depolitizace, ale především zpochybnění její základní nomativity a morality.*“ – ovšem depolitizace má v teoriích negativní význam - je to odpolitizování, tedy zbavení možnosti napadnutí nebo kritiky nějaké ideje (Bělohradský et al., 2010). Současný koncept práce by se tedy měl odpolitizovat? Pozitivní konotace depolitizace je přítomná spíše v populárním slovníku – odvedení od "špinavých rukou zlých politiků". Ovšem následující tvrzení je k depolitizaci v rozporu: „*Těmito argumenty podporuji teorii vymezenou definicí práce jako prostoru, při jehož studiu a revizi je třeba uplatňovat jak politiku přerozdělování, tak politiku zneuznání jako stejně rovné a neoddělitelné přístupy, které se doplňují a prolínají.*“ (str.68) Předně se asi jedná o politiku uznání, a ne politiku zneuznání – což je asi překlep, ale je problém s „politikou“ – depolitizace byla požadovaná na str.25 a v závěrech je odmítána?

Bělohradský, V., Barša, P., Michael, H., Magid, V., Schnur, P., Slačálek, O., Stöckelová, T., Škabraha, M., & Vodrážka, M. (2010). *Kritika depolitizovaného rozumu: Úvahy (nejen) o nové normalizaci*. Grimmus.

V kapitole 5.1.1 *Ekonomická nevysvětlitelnost kulturního oddání se práci* bych se vyzemila vůči podávané interpretaci: Str. 44: „*potřeba za každou cenu „dělat, že něco dělám“ – se mi nezdá být vyjádřením kulturní ideje, že pracovat je dobré a nutné, ale racionální reakcí na hypertrofovanou kontrolu jako ekonomického nástroje pro zvýšení efektivity. Nezdá se to být důkaz toho, že by autorky propadli kulturnímu ideálu pracovat za každou cenu, ale strategie, aby jim někdo ještě více práce nepřidal – není to věc kulturní identity, ale strategická reakce na přehnanou kontrolu.*“

V kapitole 5.4.2 *Amazon: pracovní totalita* autorka přesvědčivě demonsturuje, jak „*Mechanizace každého pohybu a redukce pohybů na minimum – která je zřetelná i u práce v callcentru u předem připravených scénářů rozhovoru a nemožnosti vystoupit z role – je k dokonalosti dotaženým*“

vědeckým managementem cílícím na eliminaci zbytečných úkonů a maximalizaci efektivity. (Guendelsberger, 2018: část 2).“ Jenže to je přece taylorismus – evidentně se o postfordismus jedná pouze u manažerů, a ne u těchto nízkopříjmových zaměstnání. Bohužel tento paradox – že neoliberální kreativita se týká jen některých zaměstnání (je to tak?) – není v práci tematizovaná.

5. Jsou v práci autorova/autorčina tvrzení a zjištění jasně odlišena od tvrzení a zjištění převzatých?

Ano.

6. Jaká je úroveň odkazového aparátu, jazyka a dalších formálních náležitostí?

Práce je psaná odborným jazykem, ale někde jsou formulace tak těžkopádné, že není jasné, co je předmět, o kterém se hovoří a co je nástroj k jeho pochopení.

7. Jiné přednosti a/nebo nedostatky, které neodpovídají výše uvedeným kritériím (jsou-li jaké).

Věcně je práce vysoce společensky i sociologicky relevantní. Ale vzhledem k tomu, že chybí slíbená mikroanalýza a vzhledem k drobnějším limitům, navrhuji hodnocení C. Při dobré obhajobě B.

8. Náměty na diskuzi při obhajobě práce.

- Specifikujte prosím zdůvodnění výběru dat: roč právě tyto texty, a ne jiné a proč zrovna publikované vzpomínky, a ne originální data atp.
- Vyjasněte prosím použití pojmů politiky uznání a depolitizace v diplomové práci
- Vyjasněte prosím, zda se v případě nízkopříjmových zaměstnání popisovaných v dokumentární literatuře dle vaší analýzy, jedná o postfordismus, o tradiční fordistický přístup k práci, nebo o něco jiného
- V závěru se nachází: *„Cesta nereformistických reform se poté musí o takové snahy o pochopení všednosti opírat. Emancipační potenciál lze dobře adresovat jenom po odmítnutí narativů, na jejichž základě se budují společenské diskurzy. Dualita odmítnutí práce jako jejím opuštěním a objevením zároveň skrývá rozměr celospolečenské transformace, jejíž kořeny leží ve všedním prožívání pracovního dne.“* (Str. 68)
  - Vyjasněte prosím, co jsou nereformistické reformy a opuštění a objevení duality odmítnutí práce

9. Prohlašuji, že jsem se seznámil/a s výsledkem kontroly originality textu závěrečné práce v systému: [ ] Theses [ ] Turnitin [ ] Ouriginal (Urkund)

Komentář k výsledku kontroly:

Celkové hodnocení práce: B-C

Datum: 6.6.2023

Podpis: Jitka Wirthová